

THE TECHNOLOGY OF USING INFORMATION MEDIA IN IMPROVING
STUDENTS' SPEAKING COMPETENCE IN A FOREIGN LANGUAGE

Tayirboyeva Maxliyo Ulugbekovna

Kimyo International University in Tashkent, Samarkand Branch

MAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 20.04.2026

Revised: 21.04.2026

Accepted: 22.04.2026

KALIT SO'ZLAR:

nutq kompetensiyasi,
axborot
texnologiyalari, ingliz
tili, sun'iy intellekt,
pedagogik tajriba.

Maqolada oliy ta'lim tizimida talabalarning ingliz tilida og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirishda axborot media texnologiyalaridan foydalanish nazariy va empirik jihatdan tadqiq etilgan. 60 nafar ishtirokchi qatnashgan 12 haftalik pedagogik tajriba natijalari texnologiyaga asoslangan nutq mashqlari og'zaki ravonlik, talaffuz aniqligi va kommunikativ ishonchni sezilarli yaxshilashini ko'rsatdi.

Kirish

XXI asrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tez rivojlanishi chet tili o'qitishda tubdan o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Globallashuv sharoitida ingliz tilida og'zaki nutq kompetensiyasi butun dunyoda ta'lim ustuvorliklarining markaziga aylangan. O'zbekiston kontekstida ingliz tili milliy lingvistik siyosatning asosiy yo'nalishi sifatida belgilangan bo'lib, og'zaki kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish strategik ta'lim maqsadi hisoblanadi.

Og'zaki nutq kompetensiyasi til o'rganishning kognitiv va affektiv jihatdan eng murakkab tomonlaridan biri bo'lib, ko'plab o'quvchilar uchun chet tilida gaplashish xavotirining yuqori darajasini keltirib chiqaradi. Raqamli texnologiyalarning tarqalishi maqsadli nutq mashqi uchun resurslar repertuarini sezilarli kengaytirdi. Biroq axborot mediasini nutq ta'limiga tizimli integratsiyalash, shu jumladan O'zbekistonda ham yetarli darajada rivojlanmagan. Maqolaning maqsadi – axborot texnologiyalarini ingliz tili og'zaki nutqini o'qitishga samarali integratsiyalash yo'llarini nazariy va empirik jihatdan taqdim etishdir.

Tadqiqot to'rtta markaziy savol atrofida tashkil etilgan: (1) axborot mediasini EFL nutq ta'limiga integratsiyalashning nazariy asosi nima? (2) O'zbekiston oliy ta'limidagi mavjud syllabuslar nutq rivojlantirish uchun axborot texnologiyalarini qay darajada o'z ichiga oladi? (3) qaysi aniq vositalar va vazifa turlari eng samarali? (4) nutq ta'limida axborot texnologiyalarini qo'llaydigan pedagogik tajribalarning natijalari qanday? Tadqiqot

faraziyasi: agar axborot media texnologiyalari nazariy tamoyillar asosida tizimli integratsiyalansa, talabalarning og'zaki ravonligi, talaffuz aniqligi va kommunikativ ishonchi an'anaviy usullarga nisbatan sezilarli yaxshilanadi.

Nazariy asoslar

Axborot texnologiyalari til o'rganishning vaqt va makondagi chegaralarini kengaytiradi. Raqamli platformalar Krashen ta'riflagan boyitilgan kiritish muhitini yaratadi . Bu O'zbekiston kabi ingliz tili muhitidan uzoqda joylashgan davlatlar uchun ayniqsa muhim. Kognitiv darajada Mayer'ning Multimedia o'rganish nazariyasi eshitish va ko'rish kiritishlarining integratsiyasi tushunish va eslab qolishni kuchaytirishini ko'rsatadi . Ijtimoiy jihatdan geymifikatsiya ilovalari va ijtimoiy media platformalari xavotirning past darajasi va motivatsiyaning yuqori darajasi bilan tavsiflangan o'quv muhitini yaratadi .

Kommunikativ kompetensiya tushunchasi Canale va Swain tomonidan grammatik, sotsilingvistik, diskurs va strategik kompetensiyalarni o'z ichiga olgan model sifatida ishlab chiqilgan . Swain'ning Chiqish gipotezasi ma'noli chiqish imkoniyatlari til rivojlanishida muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi . Long'ning O'zaro ta'sir gipotezasi muzokaralashtirilgan ma'noning ahamiyatini ko'rsatadi , Vigotskiyning Sotsiomadaniy nazariyasi esa scaffolding o'zaro ta'sirning markaziy rolini ta'kidlaydi .

Texnologiyaning nutq rivojlantirishdagi samaradorligi bo'yicha katta hajmdagi empirik ma'lumotlar to'plangan. Nguyen va Le'ning nazorat qilingan tajribasi Elsa Speak dasturidan foydalangan talabalar fonologik aniqlikda sezilarli yaxshilanishlarni ko'rsatganini isbotladi . Yang va Wu raqamli hikoya qilish platformalarining nutq ravonligi va talaffuz aniqligida samarali ekanligini ko'rsatdi . Pardo va Téllez Flipgrid platformasining nutq xavotirini kamaytirish va ravonlikni yaxshilashda samarali ekanligini aniqladi .

Koehler va Mishra'ning Texnologik pedagogik kontent bilimi (TPACK) modeli texnologiyani samarali integratsiyalash uchun o'qituvchilardan texnologik bilim, pedagogik bilim va predmet bilimining integratsiyasini talab qilishini ko'rsatadi . O'zbekistonda davlat ta'lim standarti kommunikativ til o'qitish yondashuvini asosiy metodologik tizim sifatida belgilagan bo'lsa-da, sinf darajasidagi amalga oshirish notekis bo'lib qolmoqda. Ko'plab syllabuslar raqamli resurslardan nominal foydalanishga murojaat qilsa-da, nutq kompetensiyasini rivojlantirish uchun aniq texnologik vositalarni tanlash va baholash bo'yicha batafsil ko'rsatmalar asosan mavjud emas .

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotning empirik bosqichi 12 haftalik pedagogik tajribadan iborat bo'ldi. Oldingi test/keyingi test nazorat guruhi dizayni qo'llanildi , yarim tuzilgan intervyular va sinf kuzatuvlari bilan to'ldirildi. Ishtirokchilar 60 nafar bakalavriat talabalaridan iborat bo'lib, tajriba guruhi (30 nafar) va nazorat guruhi (30 nafar) ga bo'lindi. Oldingi test guruhlar o'rtasida boshlang'ich ekvivalentlikni tasdiqladi.

Tajriba aralashuvi uch bosqichda tuzildi: 1–4-haftalar AI yordamida talaffuzni yaxshilash (Elsa Speak); 5–8-haftalar raqamli hikoya qilish; 9–12-haftalar tizimli ijtimoiy media

(TikTok, WhatsApp) va Flipgrid argumentatsiya vazifalari. Faoliyatlar vazifaga asoslangan til o'qitish tamoyillariga muvofiq ishlab chiqildi, Skehan'ning vazifa murakkabligining uch o'lchami – kod murakkabligi, kognitiv murakkablik va kommunikativ stress – nazariy asos sifatida qo'llanildi.

AI yordamida talaffuz mashqlari diagnostik talaffuz baholovi bilan boshlandi, bunda o'quvchilar og'zaki nutq namunalarini yozdirib, segmental va suprasegmental xususiyatlar bo'yicha avtomatlashtirilgan tahlil oldilar. Raqamli hikoya qilish faoliyatlari to'rt hafta davom etib, o'quvchilar model raqamli hikoyalar bilan tanishdilar, o'z hikoyalarini rejalashtirdilar, og'zaki hikoya qilishni yozdirib, o'z-o'zini baholash va tengdoshlarini baholash asosida qayta tahrirlashdi. Ijtimoiy media komponenti haftalik TikTok nutq musobaqalari va WhatsApp guruhi orqali informal nutq mashqlarini o'z ichiga oldi. Flipgrid orqali talabalar akademik savolga video javob yozib, sinfdoshlarining javoblarini ko'rib chiqib, ularga javob berdilar.

Tadqiqot natijalari va muhokama

ANCOVA yordamida o'tkazilgan miqdoriy tahlil barcha o'lchangan o'lchamlarda tajriba guruhi foydasiga statistik jihatdan sezilarli farqlarni ko'rsatdi. Tajriba guruhi IELTS balli bo'yicha o'rtacha 1,8 ball yaxshilanishni ko'rsatdi, nazorat guruhida esa 0,9 ball ($t(58) = 4,32$, $p < 0,001$, $d = 1,12$). Fonologik aniqlikdagi yaxshilanish ayniqsa sezilarli bo'lib, fonema darajasidagi xato stavkalari tajriba guruhida 34,2% ga, nazorat guruhida esa 11,8% ga kamaydi.

AI yordamida talaffuz komponenti tahlili Elsa Speak diagnostikasi ishtirokchilarda o'zbek va rus tillaridan birinchi til transferi bilan bog'liq izchil fonologik qiyinchiliklar – undosh klasterlari, qisqa va uzun unlilar farqi, so'z oxiridagi undoshlar va leksik urg'u sxemalari – ni aniqladi. Elsa Speak ushbu sxemalarni muvaffaqiyatli aniqladi va maqsadli mashq faoliyatlarini yaratdi.

Raqamli hikoya qilish bosqichi nutq ravonligi va diskurs izchilligidagi o'sish grammatik aniqlikdan yuqori bo'lganligini ko'rsatdi. Bu Skehan'ning diqqat almashinuvlari nazariyasi bilan izohlanadi: ijodiy va rejalashtirish talablari diqqatni ma'no yaratishga yo'naltiradi. Ijtimoiy media komponentlari pragmatik kompetensiya rivojlanishida e'tiborga molik natijalarni berdi: TikTok challenge yozuvlari norasmiy pragmatik xususiyatlar chastotasining sezilarli o'sishini ko'rsatdi. Flipgrid tahlili o'quvchilarning tengdoshlarini baholash sifatining bosqichma-bosqich rivojlanishini aniqladi: 9-haftadagi yuzaki baholardan 12-haftadagi chuqur lingvistik va argumentativ tahlilga o'tish kuzatildi.

Sifat tahlili beshta asosiy mavzuni aniqladi: kuchaytirilgan motivatsiya, nutq xavotirining kamayishi, fonologik xabardorlikning oshishi, autentik tilga ko'proq ta'sir va mustaqil o'rganish strategiyalarining rivojlanishi. Ishtirokchilarning sezilarli qismi rasmiy kursdan keyin ham texnologiyaga asoslangan nutq mashqi bilan mustaqil shug'ullanishni davom ettirganini xabar berdi. Diferensiallashtirilgan tahlil aralashuvning barcha darajadagi

o'quvchilarda samarali bo'lganini, biroq o'rta darajadagi o'quvchilarda eng katta ta'sir ko'rsatganini aniqladi, bu Vigotskiyning yaqin rivojlanish zonasi nazariyasiga mos keladi .

Sinf kuzatuvlari ma'lumotlari tajriba bosqichida uch nuqtada (2, 6 va 11-haftalarda) yig'ildi. Kuzatuvlar tajriba guruhida nazorat guruhiga nisbatan yuqoriroq darajadagi talabalar og'zaki o'zaro ta'siri, uzunroq o'rtacha navbat uzunliklari, kattaroq leksik xilma-xillik va spontan kommunikativ xavf olish holatlarining ko'proq uchraganligini hujjatlashtirdi. Bu kuzatuv natijalari miqdoriy baholash ma'lumotlari bilan mos keladi va ikki guruh o'rtasidagi nutq xulqidagi sifat farqlarining ekologik jihatdan haqiqiy hisobini taqdim etadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi. Birinchidan, axborot media texnologiyalari nazariy tamoyillar asosida integratsiyalanganda, oliy ta'limda EFL og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirish uchun transformativ resurs bo'lib xizmat qiladi. Ikkinchidan, AI bilan ishlaydigan talaffuz vositalari, raqamli hikoya qilish, ijtimoiy media va asinxron video platformalarini o'z ichiga olgan texnologiyaga asoslangan nutq vazifalari talabalarning ravonligi, aniqligi, pragmatik kompetensiyasi va kommunikativ ishonchini sezilarli yaxshilaydi.

Uchinchidan, O'zbekiston oliy ta'limidagi mavjud o'quv dasturlari nutq rivojlantirish uchun axborot texnologiyalarining yetarli darajada integratsiyalanmaganligini ko'rsatadi . To'rtinchidan, pedagogik tajriba guruhining barcha o'lchangan o'lchamlarda nazorat guruhiga nisbatan statistik jihatdan sezilarli yaxshilanishlarni erishganini tasdiqladi. Beshinchidan, axborot media orqali nutq kompetensiyasini rivojlantirish o'quvchilarning raqamli savodxonligi va mustaqil o'rganish qobiliyatiga hissa qo'shadi .

Amaliy tavsiyalar sifatida quyidagilar taklif etiladi: ingliz tili nutq ta'limi AI yordamida talaffuz teskari aloqasi, raqamli hikoya qilish, tizimli onlayn muhokamalar va kollaborativ video loyihalarni o'z ichiga olgan texnologiyaga asoslangan vazifalarni joriy etishi lozim. O'quv dasturi ishlab chiquvchilari sinxron va asinxron nutq faoliyatlarini tizimli ravishda EFL syllabuslarga integratsiyalashi kerak. O'qituvchilarning kasbiy rivojlanish dasturlari raqamli pedagogik kompetensiyani rivojlantirishga qaratilishi zarur. Baholash tizimlarida texnologiyaga asoslangan nutq baholash usullari joriy etilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing // Applied Linguistics. – 1980. – Vol. 1, No. 1. – Pp. 1–47.
2. Ellis R. Task-based language learning and teaching. – Oxford: Oxford University Press, 2003.
3. Fattakhova D. English language education reform in Uzbekistan // Central Asian Journal of Education. – 2020. – Vol. 5, No. 1. – Pp. 1–18.

-
4. Flege J.E. Second language speech learning // Speech perception and linguistic experience / Ed. by W. Strange. – Timonium, MD: York Press, 1995. – Pp. 233–277.
 5. Horwitz E.K., Horwitz M.B., Cope J. Foreign language classroom anxiety // The Modern Language Journal. – 1986. – Vol. 70, No. 2. – Pp. 125–132.
 6. Kasper G., Rose K. Pragmatic development in a second language. – Oxford: Blackwell, 2002.
 7. Koehler M.J., Mishra P. What is technological pedagogical content knowledge? // Contemporary Issues in Technology and Teacher Education. – 2009. – Vol. 9, No. 1. – Pp. 60–70.
 8. Krashen S. The input hypothesis: Issues and implications. – London: Longman, 1985.
 9. Long M.H. Native speaker/non-native speaker conversation // Applied Linguistics. – 1983. – Vol. 4, No. 2. – Pp. 126–141.
 10. Mackey A., Gass S.M. Second language research: Methodology and design. – Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2005.
 11. Mayer R.E. Multimedia learning // Educational Psychology Review. – 2020. – Vol. 32, No. 2. – Pp. 91–106.
 12. Nguyen T., Le M. Enhancing pronunciation accuracy with AI-powered applications // Journal of Second Language Pronunciation. – 2020. – Vol. 6, No. 3. – Pp. 221–237.
 13. Pardo A., Téllez M.F. Exploring the use of Flipgrid for asynchronous speaking activities // Language Learning and Technology. – 2021. – Vol. 25, No. 1. – Pp. 45–68.
 14. Richards J.C. The changing face of language learning // English Teaching Forum. – 2015. – Vol. 53, No. 4. – Pp. 2–11.
 15. Skehan P. A cognitive approach to language learning. – Oxford: Oxford University Press, 1998.
 16. Swain M. Communicative competence // Input in SLA / Ed. by S. Gass, C. Madden. – Rowley, MA: Newbury House, 1985. – Pp. 235–253.
 17. Thornbury S. How to teach speaking. 2nd edn. – Harlow: Pearson Education, 2019.
 18. Vygotsky L.S. Mind in society. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.
 19. Yang Y., Wu W. Digital storytelling for improving oral fluency // Educational Technology and Society. – 2018. – Vol. 21, No. 4. – Pp. 115–128.
 20. Yunusova Z. Phonological interference in the English speech of Uzbek learners // Journal of Language and Linguistic Studies. – 2019. – Vol. 15, No. 3. – Pp. 1042–1055.
 21. Zheng B., Warschauer M. The affordances of social media in foreign language learning // Language and Education. – 2021. – Vol. 35, No. 3. – Pp. 194–209.